

Doc. dr Darko RADULOVIĆ
Pravni fakultet Univerziteta
Crne Gore

Pregledni članak
UDK: 343.343.3(497.16)
Primljeno: 20. mart 2015. god.

KRIVIČNO DJELO NASILNIČKOG PONAŠANJA U KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU CRNE GORE

U radu se razmatra krivično djelo nasilničkog ponašanja sa krivičnopravnog aspekta iako se ovom problemu može pristupiti i sa sociološkog i penološkog aspekta. Autor ukazuje na problem porasta krivičnih djela sa elementima nasilja.

Na početku prati legislativnu uređenost ovog krivičnog djela još od vremena dok je Crna Gora bila u različitim oblicima državnog ustrojstva sa bivšim republikama, pa sve do najnovije inkriminacije ovog krivičnog djela, pri čemu se naglašava učestalost izmjena zakonskog uređenja ovog krivičnog djela. Najznačajnija izmjena desila se 2006. godine po kojoj umjesto osnovnog i kvalifikovanog vida krivičnog djela nasilničkog ponašanja imamo samo jedan, a raniji kvalifikovani oblici ovog krivičnog djela transformisani su u objektivni uslov inkriminacije. Autor ističe brojna sporna pitanja u vezi sa ovim djelom, navodi mišljenja drugih autora po tim pitanjima, kao i stanovišta sudske prakse.

Ključne riječi: nasilničko ponašanje, krivično djelo, radnja, posljedica, objektivni uslov inkriminacije.

1. Početak ovog vijeka obilježen je neuobičajeno čestim izmjenama u krivičnom zakonodavstvu (materijalnom i procesnom) u Crnoj Gori, pa i u zemljama na prostoru bivše SFRJ. Tako česte izmjene u ovoj grani zakonodavst-

va ranije nisu praktikovane i uglavnom su pratile ustavne promjene, pa se može postaviti pitanje šta je glavni uzrok ovako čestih posezanja za izmjenama ovog zakonodavstva i ima li potrebe za tim i koliko to utiče na pravnu sigurnost građana. Odgovor na ova pitanja nije lako dati jer ni pitanje nije jednostavno. Svakako, između ostalog uzroke treba tražiti u sveukupnoj društveno-političkoj i ekonomskoj situaciji na ovim prostorima, kao i u drugim pojavama koje neminovno prate proces tranzicije, koji je zahvatio ovaj region i koji još traje.

U tom smislu, često se ističe da zakonodavac čestim noveliranjem krivičnog zakonodavstva za cilj ima prilagođavanje ovog zakonodavstva novonastaloj situaciji i prevazilaženje tekućih problema, a tekući problemi jesu porast pojedinih vidova kriminaliteta, pa i onih koji u svom opisu imaju i različite vidove nasilja. Zakonodavac je na to reagovao pojačanom represijom, odnosno pooštavanjem kriminalne politike, kao i uvođenjem novih inkriminacija, odnosno propisivanjem novih krivičnih djela. Ne može se prenebregnuti ni činjenica da na pooštavanje kriminalne politike pa i na „kretanje“ legislative u novije vrijeme značajan uticaj ima opšta javnost i sredstva informisanja potencirajući pojedinačne slučajeve u stvarnosti i time „podgrijavajući“ osudu javnog mnjenja. Savremeno krivično pravo izvorno je zamišljeno da popravlja i reintegriše u društvo učinioca krivičnog djela, a ne da ga stigmatizuje. Međutim, pod pritiskom javnosti raspoložene za kažnjavanje ili tzv. punitivne javnosti, kako je nauka zove, krivično pravo sve više postaje mehanizam koji stvara marginalce u društvu,¹ iako kažnjavanje i uopšte djelatnost društvenih mehanizama, ne bi trebalo da bude opredjeljujuća smjernica za zakonodavna rješenja.²

2. Naprijed smo naveli da je u novije vrijeme zabilježen porast krivičnih djela koji u svom opisu imaju i različite vidove nasilja. Nasilje je inače pojava imanentna svakom društvu, a u istorijskom razvoju mijenjali su se njegovi oblici kao i načini društvenog reagovanja na nasilje. Nasilničko ponašanje kao krivično djelo u naše krivično zakonodavstvo uvedeno je Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika od 29.03.1967. godine (čl. 292b)³ pod nazivom „nasilničko ponašanje na javnom mjestu“, a ratio legis uvođenja ove inkriminacije je bila česta pojava raznih oblika nasilja prema građanima koja nisu bila „pokri-

1 Dr Ristivojević, B., Punitivni populizam srpskog zakonodavca, kritička analiza tzv. Marijinog zakona, u zborniku „Nova rešenja u kaznenom zakonodavstvu Srbije i njihova praktična primena“, Zlatibor, 2013, str.321.

2 Dr Ristivojević, B., Negativna kriminalno-politička kretanja u materijalnom krivičnom zakonodavstvu Srbije od donošenja Krivičnog zakonika – temeljno opredeljenje zakonodavca ili incident, Crimen, br. 2, 2012, str.170.

3 „Službeni list SFRJ“, br.15, 1967.

vena“ postojećim inkriminacijama, a kazna koja se mogla izreći za prekršaje ove vrste nije bila adekvatna ovako teškom obliku antisocijalnog ponašanja.

U uporednom zakonodavstvu različiti su modeli inkriminisanja nasilničkog ponašanja, pa imamo zakonodavstva koja uvode neki vid zbirnih inkriminacija u koju se uklapaju već postojeće inkriminacije uz uvođenje još nekih dodatnih elemenata subjektivne ili objektivne prirode, zatim zakonodavstva koja u već postojeće inkriminacije uključuju i ovo antisocijalno ponašanje kao kvalifikovanu okolnost, te zakonodavstva koja koriste metod koji se sastoji u predviđanju neke supsidijarne inkriminacije, koja se primjenjuje na ona ponašanja koja već nisu obuhvaćena nekom drugom inkriminacijom.⁴

3. Inkriminisanje nasilničkog ponašanja kao krivičnog djela u našem zakonodavstvu novelom KZ 1967. godine riješilo je problem razdvajanja od prekršaja kao manje „kriminalne količine“ nasilničkog ponašanja, ali je otvorilo novi problem mogućeg nejednakog postupanja za posledice preduzete iste radnje obzirom na to da li je preduzeta na javnom ili na „nejavnom“ mjestu. Jer da bi se odgovaralo za ovo krivično djelo radnja izvršenja mora da je preduzeta na javnom mjestu, osim što je bilo sporno što se smatra javnim mjestom, problem je bio što se za takvu istu radnju koja nije preduzeta na javnom mjestu moglo odgovarati ili za prekršaj ili za neko drugo, lakše krivično djelo. To je bio osnovni razlog što je Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 1973. godine⁵ izostavljena odrednica „javnog mjesta“ i uz to dodat je novi stav 2. koji je predvidio kvalifikovani oblik ovog djela.

4. Nakon ustanovljavanja podjele nadležnosti u oblasti krivičnog zakonodavstva ustavljene Ustavom SFRJ iz 1974. godine, gdje je u nadležnosti savezne države ostao opšti dio Krivičnog zakona i neke grupe krivičnih djela, a republikama je, uglavnom ostalo da uređuju posebni dio Krivičnog zakona, Crna Gora je donijela svoj Krivični zakon 1977. godine⁶ u kojem je inkriminirala i krivično djelo nasilničkog ponašanja (čl. 208) i to kao osnovni oblik u st. 1. i teži oblik u stavu 2. Osnovni oblik djela ostvaruje ko grubim vrijeđanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče, ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem, ili na drugi način ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir.

Teži oblik ovog djela postoji, ako je djelo iz prethodnog stava izvršeno u grupi ili je pri izvršenju djela nekom licu nanesena laka tjelesna povreda ili je

4 O tome vidi: Drakić, D., Nasilničko ponašanje, Zbornik Pravnog fakulteta u Novom Sadu broj 1-3, 2000-2001, str. 167.

5 „Službeni list SFRJ“, br. 6, 1973.

6 „Službeni list SRCG“, br. 22, 1977.

došlo do teškog ponižavanja građana. U odnosu na zakonodavstva drugih republika u tom periodu u pogledu ove inkriminacije razlika je bila u tome što nije sadržala još jedan element kojeg su druga zakonodavstva poznavala, a to je „raniji život koji ukazuje na sklonost ka nasilničkom ponašanju“. Inače, tada je bilo sporno na koji način se cijeni ta sklonost nasilničkom ponašanju, da li ta sklonost nasilničkom ponašanju treba da bude kod svakog člana grupe ako je djelo izvršeno u grupi i slično.

Po nekima ova sklonost se u praksi najčešće utvđuje ranijom odlukom krivičnog ili prekršajnog suda koji daje sliku ličnosti učinioca, kao i njegov „raniji život“.⁷

Ako se ova sklonost utvrđuje na osnovu ranije odluke, onda se postavlja pitanje da li je dovoljno da postoji samo jedna odluka o ranijem kažnjavanju za krivično djelo ili prekršaj ili je potrebno više?

Gramatičkim tumačenjem riječi „sklonost“, kako se ističe u literaturi, ne bi se moglo zaključiti da je dovoljno jedno kažnjavanje, već je nužno najmanje dva.⁸

Po drugom shvatanju činjenica da je neko ranije osuđivan za slična krivična djela ili za prekršaj protiv javnog reda i mira, još nije dovoljan razlog na osnovu koga se sa sigurnošću može zaključiti da kod takvog lica postoji sklonost ka nasilničkom ponašanju, a ova sklonost može postojati i kod onih učinilaca koji ranije nisu osuđivani i cijeni se na osnovu sveukupnog ranijeg života učinioca.⁹ Moguće je taj zaključak izvesti i na osnovu konstatacije da je učinilac u svojoj okolini poznat kao siledžija, odnosno nasilnik.¹⁰

5. Ustav SRJ iz 1992. godine i dalje zadržava koncepciju podijeljene zakonodavne nadležnosti u oblasti krivičnog zakonodavstva, ali dosta nepreciznu u odnosu na Ustav iz 1974. godine, jer ne pominje kategorije krivično djelo, krivična odgovornost i krivična sankcija, tako da se nadležnost federacije u regulisanju krivične materije morala posredno izvoditi iz onih odredbi koje određuju nadležnost federacije.

Shodno naprijed pomenutoj podjeli zakonodavne nadležnosti Crna Gora je oktobra mjeseca 1993. godine donijela Krivični zakon i zadržala u njemu i

7 Kalaba, D., Osvrt na krivično djelo nasilničkog ponašanja iz čl. 22. KZ Srbije, Advokat, br. VII-X, 1999, str. 69.

8 Dr Zlatarić, B., Novo krivično djelo nasilničkog ponašanja na javnom mjestu, JRKK, br. 2, 1967, str. 180, mr Memedović, N., Krivično djelo nasilničkog ponašanja u KZ SR Srbije, Pravni život, br. 8-9, 1982, str. 850.

9 Dr Tomković, B., Anđelić, M., Komentar Krivičnog zakona Republike Crne Gore, Podgorica, 1994, str. 326.

10 Lazarević, J., Nasilničko ponašanje u Zborniku „Delikti nasilja-krivičnopravni i kriminološki aspekt, Beograd, 2002, str. 102.

krivično djelo nasilničkog ponašanja uz određene izmjene u odnosu na KZ iz 1977. godine. Zapravo u novu inkriminaciju unesen je onaj element po kojem se KZ Crne Gore iz 1977. godine razlikovao od drugih, a to je „da raniji život učinioca ukazuje na sklonost nasilničkom ponašanju“. Uključivanjem ove subjektivne komponente u biće krivičnog djela ono dobija onaj stepen društvene opasnosti koji ga odvaja od sličnog prekršaja i kvalifikuje kao krivično djelo.¹¹ Bez ovog subjektivnog elementa nema ni krivičnog djela nasilničkog ponašanja.

Jedno od spornih pitanja o kojem se u teoriji malo raspravljalo jeste pitanje pravne prirode ovog elementa krivičnog djela. Po jednom shvatanju ovaj element se uzima kao lično svojstvo učinioca krivičnog djela, što se ne može prihvatiti, jer tamo gdje je lično svojstvo učinioca element bića krivičnog djela (na primjer odgovorno lice, službeno lice i slično) učinilac mora biti svjestan tog ličnog svojstva, što nije slučaj sa elementom „sklonost ka nasilničkom ponašanju“ kad je u pitanju krivično djelo nasilničkog ponašanja. Čini nam se najprihvatljivijim mišljenje po kome je sklonost učinioca ka nasilničkom ponašanju objektivni uslov inkriminacije (subjektivne prirode) od čijeg postojanja zavisi i postojanje krivičnog djela.¹²

6. Nakon što je donošenjem Ustavne povelje državne zajednice Srbije i Crne Gore zakonodavna nadležnost u krivičnoj materiji prepuštena u cjelosti državama članicama, Crna Gora je 2003. godine¹³ donijela Krivični Zakonik kojim u potpunosti reguliše ovu granu zakonodavstva, unoseći značajne novine i u opštem i u posebnom dijelu. I odredba o krivičnom djelu nasilničkog ponašanja pretrpjela je određene izmjene. Što se tiče radnji izvršenja osnovnog oblika ovog krivičnog djela izostavljena je odrednica „ili na drugi način“ ugrožava spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, jer je takva formulacija bila tako široko postavljena, da su se pod nju mogle podvesti različite radnje što nije isključivalo mogućnost zloupotreba.

Takođe iz ranijeg opisa ovog krivičnog djela izostavljen je subjektivni element „da raniji život učinioca ukazuje na njegovu sklonost ka vršenju krivičnih djela“ obzirom na to da zahtijevanje tog uslova znači posredno kažnjavanje zbog određenog načina života, odnosno zbog određenih osobina ličnosti.¹⁴ Uz to kao posljedica djela nije dovoljno samo ugrožavanje spokojstva građana, nego značajnije „ugrožavanje spokojstva građana čime je ostavljeno sudu da procijeni“ u svakoj konkretnoj situaciji takav intenzitet ugrožavanja. Tri godine

11 Lazarević, J., op. cit., str. 102.

12 Drakić, D., op. cit., str. 170.

13 „Službeni list RCG“, br. 70, 2003.

14 Dr Stojanović, Z., *Komentar Krivičnog zakonika*, Podgorica, 2010, str. 774.

nakon donošenja KZ uslijedile su nove izmene 2006. godine donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama KZ¹⁵ koje nisu zaobišle ni krivično djelo nasilničkog ponašanja. Zapravo došlo je do krupne promjene ove inkriminacije i umjesto dotadašnja dva oblika krivičnog djela (osnovni i teži) sada imamo jedan oblik krivičnog djela nasilničkog ponašanja. U tom smislu ovo krivično djelo postoji „ko grubim vrijeđanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče i drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrozi spokojstvo građana ili remeti javni red i mir, ukoliko je to izvršeno u grupi ili je nekom licu nanesa laka tjelesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja građana, kazniće se zatvorom od šest mjeseci do pet godina“.

7. Ono što je, na prvi pogled, vidljivo jeste dodavanje novih uslova za postojanje krivičnog djela nasilničkog ponašanja, time što su one okolnosti koje su ranije predstavljale kvalifikovani vid ovog djela (da je djelo izvršeno u grupi ili je nekom licu nanesa laka tjelesna povreda ili je došlo do teškog ponižavanja građana) sada postavljene kao neizostavni uslov za postojanje krivičnog djela, što je otvorilo pitanje o čemu se tu radi.

Po jednom mišljenju nije jasan smisao ove odredbe, niti je kriminalno-politički opravdan, a uz to, kako se ističe, nije jasno da li se i ovdje kao posljedica traži „ugrožavanje spokojstva građana ili remećenje javnog reda i mira“, pa je očigledno da se radi o težem obliku u odnosu na prethodne.¹⁶ Po drugom mišljenju dodavanje ovih uslova u biće krivičnog djela (odnosno njihovo prebacivanje iz ranijeg kvalifikovanog oblika) ima za cilj sužavanje kriminalne zone i jasnije razgraničenje sa prekršajima protiv javnog reda i mira, pa je u pitanju objektivni uslov inkriminacije.¹⁷

Ovo drugo stanovište je prihvatljivo. Za postojanje krivičnog djela nasilničko ponašanje pored radnji izvršenja koje su alternativno određene i posljedice, koja je takođe alternativno određena, potrebno je da postoji bar jedan od ova tri alternativno određena objektivna uslova inkriminacije.

Da se radi o objektivnom uslovu inkriminacije izjasnio se i Vrhovni sud Crne Gore.¹⁸

Prebacivanje ranijih kvalifikovanih oblika nasilničkog ponašanja u objektivne uslove inkriminacije ima uticaja na pitanje oblika krivice (vinosti) učinioca djela u odnosu na ove uslove.

15 „Službeni list CG“, br. 47, 2006.

16 Dr Lazarević, L.J. i drugi, Komentar Krivičnog zakonika Crne Gore, Tivat, 2010, str. 962.

17 Dr Stojanović, Z., op. cit., str. 774.

18 Vidjeti: Bilten Vrhovnog suda Crne Gore za 2009. godinu, str. 4 i broj 2, 2013, str. 29.

8. Prvi objektivni uslov inkriminacije jeste da je radnja izvršenja preduzeta u grupi. Iako zakonodavac ne govori koliko lica se smatra grupom u literaturi se uzima da grupu čine najmanje tri lica koja zajednički ostvaruju ovo krivično djelo.¹⁹ Inače jedna od specifičnosti nasilničkog ponašanja jeste djelovanje u grupi gdje se pripadnici grupe nošeni tzv. „psihologijom grupe“ ohrabre i čine djela koja možda kao pojedinci ne bi činili. Svaki od članova grupe mora da preduzme određenu djelatnost, najčešće se radi o saizvršilaštvu i ranije kada je ovo predstavljalo kvalifikovani oblik nasilničkog ponašanja saizvršilaštvo je izdignuto na stepen kvalifikovane okolnosti,²⁰ a sada bismo mogli reći da je saizvršilaštvo izdignuto na stepen objektivnog uslova inkriminacije. Međutim, nisu isključeni ni drugi oblici saučesništva uz određene specifičnosti koje se odnose na njihovo dejstvo u vrijeme i na mjestu izvršenja krivičnog djela.²¹

Što se tiče oblika krivice (vinosti) kad je riječ o krivičnom djelu nasilničkog ponašanja dok smo imali osnovni oblik i kvalifikovani oblik djela (što sada predstavlja objektivni uslov inkriminacije) pošto je za osnovni oblik krivičnog djela mogao odgovarati samo onaj koji je postupao sa umišljajem, to se i za kvalifikovani oblik tražio umišljaj izuzev slučaja gdje je radnjama osnovnog oblika nanesena laka tjelesna povreda koja je mogla da bude i rezultat nehata.²²

Prebacivanjem kvalifikovanih oblika krivičnog djela nasilničkog ponašanja u objektivne uslove inkriminacije promijenila se i situacija vezana za odnos prema ovim uslovima, odnosno oblik krivice. Po tom pitanju mišljenja su podijeljena pa se i za uslov da je djelo izvršeno u grupi „po jednim traži isključivo umišljaj“²³ (što znači da u odnosu na ovaj problem nema značaja transformacija kvalifikovanog oblika djela u objektivni uslov inkriminacije), a po drugim za postojanje objektivnog uslova inkriminacije nije potreban umišljaj učinioca.²⁴

Sudska praksa je na stanovištu da se u slučaju objektivnog uslova inkriminacije kod krivičnog djela nasilničkog ponašanja traži samo umišljaj, ne samo kada je u pitanju „vršenje krivičnih djela u grupi“, nego i kad su u pitanju i drugi objektivni uslovi inkriminacije, uključujući i laku tjelesnu povredu kao objektivni uslov inkriminacije.²⁵

19 Dr Lazarević, Lj., Krivično pravo, Posebni dio, Beograd, 1981, str. 628, dr Lazarević, Lj. i drugi, op. cit., str. 962, dr Stojanović, Z., op. cit., str. 774, dr Atanacković, D., Krivično pravo, Posebni dio, Beograd, 1981, str. 542.

20 Lončarević, D., Neka razmatranja o krivičnom djelu nasilničkog ponašanja, Naša zakonitost, br. 7-8, 1976, str. 120.

21 Mr Tomić, Z., Neka sporna pitanja vezana za teži oblik krivičnog djela nasilničkog ponašanja, Pravna misao, Sarajevo, 1985, br. 1-2, str. 43.

22 Vidjeti: dr Lazarević, Lj., op. cit., str. 628, dr Atanacković, D., op. cit., str. 544.

23 Dr Lazarević, Lj. i drugi, op. cit., str. 962.

24 Dr Stojanović, Z., op. cit., str. 774.

25 Rješenje Višeg suda u Podgorici, Kž. br. 1946/09 od 03.02.2010.

Mi dijelimo mišljenje onih koji ističu da za objektivni uslov inkriminacije nije „potreban umišljaj, premda će se u slučaju izvršenja djela u grupi“ najčešće raditi umišljajno.

9. Što se tiče lake tjelesne povrede kao objektivnog uslova inkriminacije potrebno je da do nanošenja povrede dođe „pri nasilničkom ponašanju“, za vrijeme dok se nasilje vrši u intervalu od početka do prestanka radnje izvršenja nasilničkog ponašanja. Za postojanje ovog objektivnog uslova inkriminacije nije bitno da li je tjelesna povreda nanesena licu protiv koga se vrši nasilje ili prema drugom licu, na primjer licu koje je sprečavalo vršenje nasilja ili je štiti- lo žrtvu ili se zateklo na mjestu događaja. Povreda može da bude učinjena i sa umišljajem i iz nehata, iako ima mišljenja da u odnosu na laku tjelesnu povredu treba da postoji nehat,²⁶ kao i stanovišta u praksi da povreda mora da bude izvršena sa umišljajem.²⁷

10. Napokon, treći slučaj objektivnog uslova inkriminacije jeste ako se nasilničkim ponašanjem dođe do teškog ponižavanja građana. Šta može da čini sadržaj „ponižavanja“ građana, pa uz to još i „teškog“, teško je precizirati pa ostaje da se to u svakoj konkretnoj situaciji procijeni imajući u vidu između ostalog, da je riječ i o moralnoj kategoriji,²⁸ kao i shvatanje sredine u kojoj se konkretan događaj odigrao u odnosu na društvene vrijednosti koje su tom prilikom bile predmet napada.²⁹

Takvi postupci u fizičkom smislu i ne mora da budu tako grubi, ali je bitno da je njima ispoljena bezobzirnost i nepoštovanje dostojanstva građana.

Kao teško ponižavanje u praksi se uzimaju slučajevi kada je napadnuto lice prinuđivano da puzi, da laje, da se ženska osoba skine na javnom mjestu, kada se slabovidnom licu slomiju naočare i slično.

11. Kako smo vidjeli za postojanje krivičnog djela nasilničkog ponašanja neophodno je da postoji bar jedan od naprijed navedenih objektivnih uslova inkriminacije. Postavlja se pitanje kako kvalifikovati djelo ako se ostvari više okolnosti koje se uzimaju kao objektivni uslov inkriminacije, jer se često dešava da je nasilničko ponašanje izvršeno u grupi i da je pri tome nekom licu nanesena laka tjelesna povreda.

Ranije kada su ove okolnosti predstavljale kvalifikovani oblik krivičnog djela nasilničkog ponašanja mišljenje je bilo da se u tom slučaju radi o sticaju kvalifikovanih okolnosti, ali uprkos tome što je ostvareno više obilježja ovog

26 Dr Lazarević, Lj., i drugi, op. cit., str. 962.

27 Vidi rješenje Višeg suda u Podgorici, Kž.br.1946/09 od 03.02.2010.

28 Mr Memedović, N., op. cit., str. 47.

29 Lončarević, D., op. cit., str. 119.

krivičnog djela radi se samo o jednom krivičnom djelu nasilničkog ponašanja, a kvalifikacija će se odnositi na ono obilježje koje je pretežnije, dok će ostala obilježja imati uticaja na odmjeravanje kazne.³⁰ Drugi ističu da ne bi bilo nepravilno ni kada bi se jednako tretirale sve kvalifikatorne okolnosti, jer se prilikom odmjeravanja kazne treba uzeti u obzir „cjelokupna kriminalnost“, ali opet pod pretpostavkom da se radi samo o jednom krivičnom djelu nasilničkog ponašanja.³¹

Kako će se sada postupati kada su se ove okolnosti transformisale u objektivni uslov inkriminacije, a u konkretnom slučaju postoji više tih okolnosti, a za postojanje krivičnog djela dovoljno je da postoji samo jedna od alternativno predviđenih okolnosti?

Sudska praksa se o tome izjasnila navodeći da se radi o jednom krivičnom djelu, a okolnost koja je obilježje krivičnog djela ne može se uzeti kao otežavajuća okolnost, izuzev ako prelazi mjeru koja je potrebna za postojanje krivičnog djela. Ako postoji dvije ili više ovakvih okolnosti, pa je samo jedna dovoljna za postojanje krivičnog djela i sud nađe da ukupnost okolnosti prelazi mjeru koja je potrebna za postojanje krivičnog djela nasilničkog ponašanja, mora u presudi da navede koja je to okolnost i da posebno obrazloži od kakvog je ona značaja za odmjeravanje kazne.³²

12. Radnja izvršenja je alternativno određena i djelo se može izvršiti grubim vrijeđanjem ili zlostavljanjem drugog, vršenjem nasilja prema drugom, izazivanjem tuče ili drskim ili bezobzirnim ponašanjem. Dakle, radnja izvršenja je široko i uopšteno postavljena korišćenjem pojmova pod koje se mogu podvesti različita ponašanja koja mogu proizvesti zabranjenu posljedicu. U teoriji se postavlja pitanje da li je ova uopštenost i nepreciznost i ostavljanje praksi kakva ponašanja da podvede pod ove pojmove u skladu sa načelom *nullum crimen sine lege* (predviđenost djela, odnosno radnje krivičnog djela u zakonu)? U tom smislu ima mišljenja gdje se ističe ako su bića krivičnih djela široka, difuzna, ako se iz njih jasno ne vidi šta se kažnjava i zašto se kažnjava, ako ona ostavljaju široko polje za jednu slobodnu ocjenu suda, onda je takvim odredbama anulirano načelo zakonitosti djela i kazne.³³

Grubo vrijeđanje obuhvata teške oblike napada na čast i ugled drugog lica, a sadržajno može da bude izraženo na različite načine, kao što je upućivan-

30 Mr Tomić, Z., op. cit., str. 48.

31 Mr Memedović, N., op. cit., str. 46.

32 Vidjeti: rješenje Višeg suda u Podgorici, Kž .br. 1946/09 od 03.02.2010.godine, Bilten Vrhovnog suda Crne Gore, 2009, str. 46.

33 Dr Bačić, F., Državno pravni postulati savremene države i njihovo mjesto u krivičnom pravu, JRKK, br. 1, 1973, str. 43.

je pogrđnih riječi u određenom krugu lica, omalovažavanjem, nacionalnih, vjerskih i drugih osjećanja, a po stavu sudske prakse treba imati u vidu način vrijeđanja – realno ili verbalno, sadržinu vrijeđanja, mjesto gdje se događaj desio i drugo.³⁴ Zlostavljanje može da bude ne samo fizičko, nego i psihičko i obuhvata različite oblike maltretiranja kao što su pljuvanje, polivanje vodom, vučenje za kosu, zavrtnanje ruke i slično.

Vršenje nasilja prema drugom može se sastojati i u fizičkom i u psihičkom nasilju. Fizičko nasilje obuhvata razne oblike napada na tjelesni integritet ili na slobodu kretanja ili odlučivanja, dok se psihičko nasilje ogleda u prijetnji napadom na tjelesni integritet, odnosno slobodu kretanja i odlučivanja kao na primjer da se određenom licu onemogućiti da napusti određeno mjesto ili da uđe u neku prostoriju i slično.³⁵

Izazivanje tuče predstavlja izazivanje fizičkog obračuna između dva ili više lica gdje izazivač može da bude učesnik u obračunu, a može da bude podstrekač ili pomagač nekom od učesnika tuče. Drsko ponašanje može da bude usmjereno prema licu, kao i prema stvarima ukoliko su u funkcionalnoj vezi sa licima (prilikom obavljanja određene djelatnosti) prema kojim se ovo ponašanje ispoljava, kao što je razbijanje, bacanje ili oštećenje predmeta i slično.³⁶

Kod bezobzirnog ponašanja u većem stepenu je ispoljena drskost s obzirom na postupak i upotrebljena sredstva.

13. Posljedica ovog krivičnog djela je alternativno određena i djelo će postojati kada se naprijed navedenim radnjama ugrozi spokojstvo građana ili remeti javni red i mir. Spokojstvo građana je ugroženo samo onda kada se radi o ponašanju koje može izazvati promjenu u osjećajnoj sferi manifestovanom u osjećanju straha lične i imovinske nesigurnosti i slično.

Nije nužno da je spokojstvo i narušeno, nego da je takvim ponašanjem postojala mogućnost ugrožavanja spokojstva građana. Obzirom na upotrebljenu zakonsku leksiku (građana) postavlja se pitanje da li je za postojanje djela potrebno da je ugroženo spokojstvo više lica (građana) ili djelo može da bude ostvareno i u slučaju da je ugroženo spokojstvo samo jednog građanina. Mišljenja su podijeljena. Prema jednom mišljenju ugroženost spokojstva građana se procjenjuje prema broju lica koja su time obuhvaćena i intenzitetu nespokojstva koje je izazvano³⁷ (iz čega se može zaključiti da se zakonski izraz “građana“ odnosi na više lica). Po drugom stanovištu, koje nam se čini prihvatljivijim, riječ

34 Kalaba, D., op. cit., str. 67.

35 Dr Tomković, B., Krivično pravo, Posebni dio, Podgorica, 1998, str. 442.

36 Mr Memedović, N., op. cit., str. 848.

37 Dr Lazarević, Lj. i drugi, op. cit., str. 961.

„građanin“ koja je u množini upotrijebljena u inkriminaciji ne treba tumačiti tako da je nužno prisustvo više građana da bi spokojstvo bilo ugroženo, već je dovoljno da je to učinjeno prema jednom građaninu.³⁸

Mišljenja se razlikuju i u odnosu na pitanje da li pri ocjeni postojanja ugroženosti spokojstva građana treba procjenjivati i motivaciju nasilničkog akta? Po jednom mišljenju je potrebno uvijek procjenjivati motivaciju nasilničkog akta.³⁹

Sudska praksa je zauzela suprotno stanovište, te se ističe da nije od značaja za postojanje krivičnog djela nasilničkog ponašanja da li je radnja motivisana, odnosno nemotivisana, s tim što se pobude, odnosno motivi iz kojih je djelo učinjeno mogu cijeliti prilikom odmjeravanja kazne učiniocu tog krivičnog djela.⁴⁰

Obično su ova djela nemotivisana i najčešće se vrše iz objesti, nepoštovanja svega što je tuđe, na koji način se ispoljava njihov agresivni i rušilački odnos prema osnovnim društvenim vrijednostima.⁴¹

Osim ugrožavanja spokojstva građana posljedica krivičnog djela nasilničkog ponašanja može da bude i remećenje javnog reda i mira. Javni red i mir se najčešće remete izazivanjem tuče i drskim i bezobzirnim ponašanjem kojim se remeti normalan način života, ugrožava kretanje saobraćaja na ulici ili drugim javnim mjestima, ometa normalno korišćenje javnih objekata i slično. Ova posljedica se u suštini ostvaruje na javnom mjestu, ali se ona može ostvariti i na drugom mjestu.

U praksi je relativno mali broj presuda za ovo krivično djelo iako je činjenica da su delikti nasilja u porastu. Šta je razlog tome teško je odgovoriti bez jednog kompleksnog istraživanja.

Jedan od razloga može da bude određeni strah žrtava i svjedoka da prijavljuju ova krivična djela.

38 Mr Memedović, N., op. cit., str. 849.

39 Dr Zlatarić, B., op. cit., str. 182.

40 Presuda Vrhovnog suda Crne Gore, KZZ., br. 4/13 od 17.06.2013.godine, Bilten Vrhovnog suda Crne Gore, op. cit., str. 174.

41 Drakić, D., op. cit., str. 174.

Darko Radulović, Ph.D
Faculty of Law in Podgorica

**CRIME OF VIOLENT BEHAVIOR IN CRIMINAL
LEGISLATION OF MONTENEGRO**

The paper discusses the criminal offense of violent behavior from criminal law aspect although this problem can be accessed from sociological and penological aspects. Author suggests at the increase of criminal acts of violent behavior.

At the beginning analyze legal framework of this crime since the time while Montenegro was in various forms of state organization of the former republics, to the latest incrimination of the offense, in which emphasizes the frequency of changing the legal regulation of this crime. The most significant change occurred in 2006, at which instead of primary and qualified form of the offense of violent behavior has only one, a former qualified forms of this offense were transformed into an objective condition of incrimination. The author points out a number of issues in relation to these offenses, according to the opinions of other authors on these issues, as well as the point of view of jurisprudence.

Keywords: *violent behavior, crime, act, consequence, the objective condition of incrimination.*